

منازعات فرقه ای در روزگار آل بویه

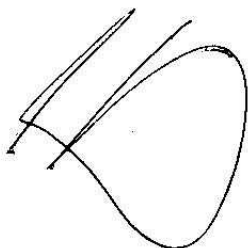
(شیعه و سنی)

ترشده و پژوهش: علی رفیعی

مقدمه: هوشنگ سنجری

انتشارات احرار تبریز

زمستان ۹۷

سرشناسه	: رفیعی، علی، ۱۳۶۰-
عنوان و نام پدید آور	: منازعات فرقه ای در روزگار آل بویه (شیعه و سنی)/ نوشته و پژوهش علی رفیعی؛ مقدمه هوشنگ شکری.
مشخصات نشر	: تبریز: احرار، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۵ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۶-۲۴۴-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: اسلام - سفرقه ها
موضوع	: Islamice Sects
موضوع	: ایران - تاریخ - دیلمیان، ۳۲۰-۴۴۷ق.
موضوع	: Iran—Histori—Buyids, ۹۳۹-۱۰۵۵
شناسه افزود	: شکری، هوشنگ، ۱۳۴۸-، مقدمه نویس
رده بندی شکره	: BP۲۳۶/ ر ۷م ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	: ۲۷/۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۴۸۸۴

عنوان کتاب	سنارعات فرقه ای در روزگار آل بویه
مؤلف	: علی رفیع
عنوان نشر	: احرار
نوبت چاپ و سال چاپ	: اول تبریز ۱۳۸۷
شمارگان	: ۵۰۰ جلد
طرح جلد	: آیدین احمدیان
محل نشر	: تبریز
چاپ و صحافی	: پرنیان - نوبل
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۶-۲۴۴-۹
قیمت	: ۲۵۰۰۰ تومان

تبریز: خیابان پاستور جدید- خیابان نعلبندی پور- روبروی مسجد حاج هاشم- پلاک ۳۵۸

نمایشگاه و فروشگاه کتاب آزادگان- انتشارات احرار تبریز- کد پستی: ۵۱۳۸۶۳۶۴۷۷

فاکس: ۰۴۱-۳۵۴۳۰۵۴۵ / تلفن تماس: ۰۴۱-۳۵۴۳۷۸۷ / ۰۴۱-۹۱۴۳۱۵۱۲۱۶

پست الکترونیک: ahrar.publications@gmail.com

فهرست

الف	۱- مقدمه
۱	۲- پیش گفتار
	فصل اول
۵	۳- منازعات فرقه ای در قلمرو فارس
۵	- تشیع و تسنن
۶	- اهل تشیع
۶	- اهل تسنن
۷	- منازعات فرقه ای و مذهبی در عصر امیران
	۴- منازعات فرقه ای مذهب تشیع و تسنن در دولت عباسیان تا روی کار آمدن آل بویه
۸	
۱۰	- علی (عمادالدوله)
۱۱	- علل نظامی
۱۱	- درگیری لشکریان تشیع و سنی
۱۲	- عضدالدوله
۱۳	- صمصام الدوله
۱۳	- سپاه و لشکر
۱۴	- عمادالدین (ابو کالیجار مرزبان)
۱۴	- بار دیگر از علل نظامی
۱۵	- درگیری صاحب منصبان و نقباء

۱۶	- علل مذهبی
	فصل دوم
۱۸	۵- قلمرو ری و جبال
۱۸	- رکن الدوله
۱۹	- سب صحابه
۲۲	- علل اجتماعی
۲۴	- علل زلّامی
۲۵	- معزالدوله (رستم دیلمی)
۲۵	- تسلط معزالدوله بر ری
	فصل سوم
۲۹	۶- منازعات فرقه ای در قلمرو عراق عرب
۳۰	- احمد معزالدوله
۳۱	- علل اجتماعی و فرهنگی
۳۱	- شعائر دینی و مذهبی
۳۳	- برپایی مراسم عاشورا
۳۷	- برگزاری جشن غدیر خم
۳۸	- مساجد و پیش نمازی
۴۱	- نمادگرایی و الگو
۴۲	- رنگ لباس و شعار
۴۴	- علل سیاسی
۴۵	- سب صحابه عاملی بر تنش در ایجاد منازعات بخصوص در عراق عرب بود
۵۱	- نظام و نظامی گری
۵۳	- عزالدوله

۵۳	- نظامیان شیعه و سنی
۵۷	- نقش دستجات سپاهی و گروه های نظامی و عیاری
۵۹	- علل سیاسی
۶۳	- علل اجتماعی و فرهنگی
۶۳	- برپایی مراسم عاشورا و شبیه سازی واقعه جنگ جمل
۶۵	- بهاءالدوله و عضدالدوله
۶۶	- مراسم عاشورا و تقابل شیعه و سنی
۶۹	- آیین غدیر
۷۱	- توهین علما و تمییز سنی و شیعه
۷۳	- عیاران
۷۶	- سلطان الدوله
۷۷	- فتنه انگیزی و موانع جهت برپایی مراسم عاشورا
۷۸	- رخدادهای منازعاتی در زمان حکومت سلاطین ایلخانی
۷۹	- جلال الدوله و عوامل شکل گیری منازعات مانند دیگر حاکمان آن روزگار بود
۸۳	- زیارت قبور ائمه
۸۵	- عیاران طراز صفت
۸۶	- الملك الرحيم
۹۳	- دخالت ترکان
۹۵	- تکمله
۹۸	۷- فهرست منابع و مآخذ

از روزگاری که یثرب مشرف به قدوم حضرت ختمی مرتبت ص گردید و بنای مدینه اسلامی گذارده شد، تلاش برای برقراری نظام فکری اسلامی بر مبنای قرآن توسط خود حضرت صورت گرفت، اما دیری نگذشت که امت اسلام سایه جهان گستر پیامبر رحمت ص را از دست داد و از همان روزگار به بعد و بمروور افکار شخصی و برداشت های یک سو نگر از قرآن و سیره موجب تنش و هیجان در میان صحابه و به تم آن امت اسلام با برداشتهایی متفاوت شد و این آفت عالم اسلام را با موضوعات و مسائل بسیار روبرو گردید.

به هر روی این برداشت های متفاوت و حتی گاه متضاد باعث تفرقه و انشعاب در عالم اسلام شد تا جایی که برخی اعراب به عقاید گذشته خویش بازگشتند و غوغای خلافت و ادعای سهم بیشتر از فتوحات اسلامی سر به فلت کشید.

در این بین عقاید سازمان یافته سیاسی به تنوع عقاید کلامی کم کم رشد و نمود یافت و از قبل آن آراء و اندیشه هایی ایجاد و ایجاب گردید و بمروور بر آراء و عقاید و برداشتهای گاه شخصی از قرآن و سنت و احادیث پیروانی با شدت و حدت یافت و بنیادهای رِق و تشعب دامن گیر عالم اسلام گردید و فرقه های گوناگون پا به منصه ظهور نهاد و در ادامه این تنوع و تشعب شعبه شدن امت واحده را به نوعی از هم متفرق و سبب جدایی ظاهری و در مواقعی بسیار هم موجب جدایی باطنی قلوب مسلمین از یکدیگر می گردید.

این باورها ی یکسویه که دیگر هر یک دارای رهبران و نیز تعبیر و تفاسیر خاص و مخصوص به خود از کتاب و سنت پیامبر ص و جنبه ها و رخداد های تاریخی عالم اسلام شده بودند در عرض عالم اسلام به بروز حوادث و پیش آمدهای ناگواری در تاریخ اسلام بعد از پیامبر ص شد و فرق مختلف نو ظهور، هر یک در عقاید خود سخت پافشاری و در صدد به کرسی نشاندن باورها ی دریافتی و استنباطی خویش بودند به همین روی شاهد برخوردها و منازعات فکری و عقیدتی و فرقه ای در عالم اسلام می شویم. البته باید متذکر شد که این منازعات بیشتر در حول موضوع امامت و جانشینی امت دور می زد، چنانکه

شهرستانی صاحب ملل و نحل اشاره می کند در هیچ قضیه ایی به اندازه امامت شمشیر از نیام خارج نشده است.

این تباعد و تفاوت آراء و نظرات فرقه ها گاه به جایی می رسید که امر به تکفیر مسلمانان می دادند و قتال با برادران ایمانی خویش را وظیفه شرعی قلمداد می نمودند که خوارج از جمله ازارقه نمونه بارز این موضوع بودند.

به هر روی رشد روز افزون فرق و برداشت های متفاوت از اسلام و ایجاد مکاتب فکری متعدد درون فرقه ای باعث دغ شد، غافل بحث و مناظره شده و گاه نیز به نزاع و درگیری و برخوردهای خونین می انجامید و این بحاث در روزگار حکمرانی آل بویه نیز به شدت و حدت ساری و جاری بود و از سطوح بالاتر از علما یا امامت یاست شروع شده به عموم جامعه سرایت کرده و فجایعی بسیار غمناک به بار می آورد.

البته نقش بیت الحکمه و نهضت ترجمه و هارون الرشید عباسی و مامون در این بین بسیار قابل توجه است، چرا که باعث آشنایی مسلمانان با آرای ملل مختلف از طریق ترجمه و نیز مباحثه می شده است، علی الخصوص در دوران مامون که شخصاً این باحثات و قیل و قال ها علاقه نشان می داده است.

اما از میان دوره های مختلف تاریخ ایران اسلامی، عصر آل بویه که موضوع کتاب حاضر است از دوران های طلایی و با شکوه در تاریخ ایران بعد از اسلام به شمار می رود که رنسانس اسلامی هم شهره و معروف است از حیث کثرت اندیشمندان و دانشمندان نامی و جهش علمی که در این عصر روی داده است.

این دوره از جهت اینکه سردمداران و هم بنیانگذاران و سلاطین دولت آل بویه گرایش به تشیع داشتند (بیشتر زیدی مسلک و گاهی امامی بودند) بسیار مهم است و در این دوره است که کلام شیعی با وجود شیخ مفید و شریف مرتضی تحول جدی می باید و از سوی دیگر به سبب تدوین کتب فلسفی مهم و ظهور فلاسفه نامی چون ابن سینا و شاگردان وی بینشی عمیق از فلسفه اسلامی به ظهور می رسد

و همچنین ایجاد دارالعلم هایی که به دست شیعیان تاسیس شده باعث ترویج علم و مبانی معرفتی در زی تفکر شیعی می شود. اما شاید مهم ترین واقعه در این دوره استقلال باطنی امرای آل بویه تحت لوای ظاهری خلفای بنی عباس باشد، به طوری که بعد از عزل مستکفی به دست معزالدوله دیلمی، المطیع الله به جانشینی خلیفه می نشیند و دخالت مستقیم بویهیان در امور خلافت و نیز عزل و نسب ها بسیاری از قدرت نفوذ آن در دستگاه خلافت مشهود است.

در این دوران در واقع توجه امرای آل بویه و حمایت نسبی ایشان از شیعیان باعث شد تا شیعیان فرصتی برای ترویج و تدوین آراء و کتب علمی و ایمانی و عقیدتی خود بیابند و تجدید سوگواری بر شهدای قیام عاشورا حسینی و بر توبه به اقصای غدیر خم و تجدید بنا مرقد مطهر حضرت علی ع و امام حسین ع و یاران و اصحاب ایشان رخ نماید که تا به امروز پیدا و پنهان در حیات قاطبه اهل ایران ادامه یافته است، از دیگر سوی با توجه به این که کثر شهرهای ایران در این زمان سنی نشین بودند باعث ایجاد تنش های بسیار جدی و نیز تاثیر دمار در رخ ردهای خونبار بین شیعیان و اهل سنت می شده است.

در پژوهش حاضر که به همت فرزانه راد جناب علی ربی انجام گرفته این تنش ها و منازعات از دل تاریخ استخراج و در مقابل دیدگان خواننده قرار داده است تا با خواندن آن نظری بر گذشته داشته شود تا امروزه و در روزگاری که به القای بیگانگان و هزاران عقده ها و تضادها و شخصی را بنام اسلام و سنت حضرت ختمی مرتبت ص، سرها قطع کرده و خون بچه ها و زنان را بر میان مسلمانان را بزعم خویش مباح دانسته و ریختن آن را مفتاح ورود به بهشت با آن همه سفاکی می پندارند بلکه تامل گردد و دلها به نورانیت حقیقت محمدیه ص روشن گشته رحم و شفقت مابین مسلمین از هر نژاد و خطه ای و قومی ساری و جاری گردد تا فردای روز قیامت هر یک از مسلمین به فلاح و رستگاری راستین رسیم.

به هر روی گرچه اختلافات فرقه ایی از بستر فکری/ کلامی بر می خیزد و سیاست نیز نقش مستقیم در آن دارد اما این پژوهش فارغ از ریشه یابی و داوری در آراء و عقاید و باورهای مختلفی که سبب ایجاد منازعات در روزگار آل بویه شده است و جدای از اثبات و نفی آن اعتقادات تنها به بیان اختلافات و

منازعات رخ داده در قلمرو آل بویه پرداخته است و سعی دارد تا خواننده را از اتفاقات دلخراش برخاسته از تعصبات مذهبی آگاه کند و این امر را گوشزد می کند که جهل مقدس هیچگاه حقیقتی را روشن البته باید توجه داشت که تاریخ در این نگرش باید نقش روشنگرانه و جهل ستیزانه ایفا کند و خواننده آگاه را متوجه سازد که اختلافات و تعارضات درون دینی نباید شکستن مرزهای اخلاق بیانجامد و هتک حرمتی صورت پذیرد و یا حتی دستاویز برای انتقامها و مجازات و تسویه حساب های بعض آلود قرار گیرد، دیگر اینکه نباید فراموش کرد ورای تفکر کلامی و داوری در باره صحت و سقم آرا باید تابع ادب و اخلاق محمدی ص بود و نیز از ساحت معرفتی به اینگونه قضایا نگریست و با تساهل و تسامح، با بزرگواری برادرانه در کنار یکدیگر به دور از حب و بغض و اندیشه های شخصی غرض آلود در احیای اندیشه سر و آمده و اینکه انما المومنون اخوه کوشید.

بنده ناچیز خدا

هوشنگ شکری